

דבר העורך

אריה סובר

אני שמח לבשר על יציאתו לאור של גיליון מספר 10 של כתב העת **הומור מקוון: כתב עת מדעי לחקר ההומור** בחסות האגודה הישראלית לחקר ההומור. כתב העת נמצא ברשימת כתבי העת המוכרים של המל"ג. זו השנה השלישית שבה חברת Ebseo הבינלאומית מפיצה את הגיליונות של כתב העת באתרים האקדמיים הבינלאומיים שלה, כמו גם במאגרי המידע לספריות אקדמיות בארץ ובעולם. כתב העת **הומור מקוון** יוצא זו השנה השביעית והינו כתב העת העברי המדעי הראשון והיחיד בעולם לחקר ההומור ובזה אנחנו גאים. כתב העת משמש חוקרים, סטודנטים ושוחרי ידע ומאמרו מצוטטים במחקרים אקדמיים המתפרסמים בעברית ובלועזית. הגיליון הנוכחי כולל מאמרים אמפיריים שמתמקדים בהומור היהודי והישראלי. גיליון זה מהווה תרומה חשובה להעשרת הידע בתחום ההומור בכלל ובחקר ההומור העברי, היהודי והישראלי בפרט.

מאמרו של **קריסטי דיוויס**, 'בדיחות יהודיות על נשים יהודיות: בחיפוש אחרי הגוי הנסתר', עוסק בהשפעה שהייתה לחברה הנוצרית בארצות הברית על התפתחות הבדיחות שמאפיינות את החברה היהודית שם. גויים סמויים מתקשרים כמעט לכל בדיחה יהודית על נשים יהודיות. דיוויס טוען שעל מנת להבין את המקור ואת המשמעות החברתית של בדיחות יהודיות, חשוב לזהות את הגויים הסמויים ולהשתמש בהם להשוואות ולניגודים חברתיים. חשוב מאוד לציין שבכל מקרה גויים לא מספרים בדיחות כאלה על הנשים שלהם. במקרה של בדיחה יהודית על אם, זוהי החמות הגויה בבדיחות, שגורמת להבנה שהבדלים בדפוסי המשפחה הם אלה שמובילים להומור על בדיחות יהודיות. מאמרה של **רות דורות** 'החוש השישי של מארק שאגאל: הומור', חושף באמצעות בחינה וניתוח של מבחר ציורים מהגלריה הענפה של מארק שאגאל, את היסודות הקומיים הנעים מן החיוך אל הצחוק ומהווים אבן יסוד בתבנית הפרשנית של ציוריו. הם נבחנו לפי קריטריונים הלקוחים מהמילייה השאגאלי הייחודי בהישענם על תיאוריות פילוסופיות ופסיכולוגיות. דורות טוענת שבציוריו, בועט שאגאל במוסכמות החברתיות; שולל את חוקי המדע והטבע; שובר את ציפיות הצופה; מעוות צורות; מגזים מידות; מבטל מחיצות בין האדם לחיה; מתעלם מעלבויות; מבקיע את המוצק; חודר מבעד לאטום וחושף את הסמוי. ההומור השאגאלי לתפיסתה של דורות חוצה מקום וזמן. מאמרה של **שירה שוורצמן-מציאל**, 'ההומור במבעים של גנאי בימי הביניים – טדרוס אבולעאפיה והשר דוד בן שושן', מתמקד בשירתו של טדרוס אבולעאפיה, משורר בן המאה ה-13 מספרד הנוצרית. עניינו של המאמר בהתחקות אחר יסודות הומוריסטיים העולים בהתכתבות בין המשורר טדרוס אבולעאפיה לבין השר בעל המעמד – דוד בן שושן. המבעים הנדונים הם מבעים שיש בהם גנאי עד היותם ארסיים, אך משולבים בהם גם יסודות הומוריסטיים המקנים תחושה קלילה וזו מקהה את פוגענותם. במאמרה מנסה שוורצמן-מציאל לחדור באמצעות הטקסט אל נפשו של אבולעאפיה. לטענתה, הכפילות של הצחוק לצד הגנאי משקפים את אי-היציבות בחייו של אבולעאפיה ומלמדים על ההתמודדות המורכבת שלו עם המכובדים בדורו. הצחוק מטשטש את הארסיות, מווסת אותה במידת מה, ומאפשר לשמר את מערכת היחסים עם בעל המעמד, אך בה בעת, הוא כלי של התנגדות והתרסה. מאמרה של **עופרה מצוב-כהן** 'כדי שישכח את החולשה שלו. כדי שאשכח את הפחד שלי' – הומור ברומן 'יש ילדים זיגוגי' של דוד גרוסמן, מבקש לברר מספר

מרכיבים בסיפור. א - את טיבו של ההומור שבו משתמש גרוסמן בטקסט כדי לאפיין את עולמו של נונו גיבור הסיפור. ב - האופן שבו משמש ההומור את עולמן של דמויות המשנה השייכים לעולם המבוגרים. ג - תרומתן של צורות ההומור השונות לעולמן של הדמויות וליחסים שביניהן. בין יתר התובנות העולות מהמאמר, טוענת מצוב -כהן שעל פי התפיסה המוצגת ברומן, נראה כי ההומור חיוני ונחוץ בכל גיל, מתבגרים ומבוגרים, ומשרת את היחיד ככלי טיפולי בינו לבין עצמו ובינו לבין סביבתו. מאמרו של **מיכאל רוטנברג**, 'ההומור ככלי להתמודדות עם קונפליקטים וסכסוכים - ספרות חז"ל ותובנות מודרניות', שואל האם ההומור עשוי לשמש ככלי מסייע בהתמודדות עם קונפליקטים או סכסוכים. המאמר מבקש להשיב לנושא על פי התובנות העולות מן האופנים השונים שבהם חז"ל התמודדו, או נמנעו מלהתמודד, עם סכסוכים ומחלוקות באמצעות ההומור, ובאמצעות השוואת תובנות אלו לתמצית המחקר המודרני בתחום. שתי תובנות עיקריות עולות מן הממצאים: האחת, שבדרך כלל ההומור משמש את החכמים להתמודדות עם 'המעגל השני' של העימות, ולא עם ליבת הסכסוך; השנייה, כי לחז"ל יש אבחנה מהותית בנוגע לסוגי מחלוקת, כאשר ישנם סוגים של מחלוקות שמוטב היה שלא באו לעולם, וישנן מחלוקות שבכוחן דווקא להעשיר את עולמנו. את הגיליון סוגרת סקירה ביקורתית של **ליאת שטייר-לבני** על הספר **Joking Aside** מאת **Elliott Oring** מחשובי חוקרי הבדיחה בכלל והבדיחה היהודית בפרט.

אני רוצה להודות לכותבי המאמרים, לשופטים האנונימיים, לעורכי המשנה של כתב העת ולכל מי שלקחו חלק בהפקת הגיליון, למתרגמת שלנו מאנגלית סוניה הורביץ, למיכל אביגדור עורכת הגיליון ומנהלת האתר של כתב העת ולאביבית גרא שידה האמונה בעריכה הלשונית, ומאחל לקוראות, לקוראים ולחוקרים קריאה מהנה ומעוררת מחשבה.

פרופ' אריה סובר